

1. Zde začíná *Kniha o městě dam*, jejíž první kapitola vypráví o tom, proč a z jaké pohnutky byla řečená kniha napsána

Jednoho dne jsem se jako obvykle zaobírala svou milou činností a seděla v komnatě obklopena knihami, jež pojednávaly o nejrozličnějších tématech, zcela ponořena do studia. Když jsem se už hodnou chvíli věnovala různým autorům a byla znavena snahou proniknout do jejich obtížných výkladů, zvedla jsem tvář od knihy a rozhodla se, že pro tentokrát zanechám věci vážných a rozptýlím se četbou poezie. A tak jsem kolem sebe začala hledat nějaké menší dílo a náhodou mi přišla do rukou cizí kniha, kterou mi společně s dalšími kdosi svěřil do úschovy. Otevřela jsem ji a zjistila, že se jmenuje *Matheolus*.¹ Nikdy dřív jsem do ní nenahlédla, ale častokrát jsem slyšela, že na rozdíl od mnoha jiných hovoří pochvalně o ženách. Usmála jsem se tedy a pomyslela si, že mě snad příjemně rozptýlí. Chvilku jsem si v ní četla, ale vtom na mě zavolala má drahá matka, neboť nastal čas večere. Řekla jsem si, že se do ní podívám druhý den, a pro tentokrát jsem ji odložila. Když jsem příštího rána jako obvykle seděla ve své studovně, nepamatovala jsem na své předsevzetí do *Matheolovy* knihy opět nahlédnout. Pustila jsem se do čtení a postoupila o něco dále. Zdálo se mi však, že její obsah je pramálo příjemný pro ty, kdo si nelibují v pomluvách; že nepřináší žádný užitek pro upevnění ctností ani mravů. Zběžně jsem ji prolistovala, podívala se též na konec a viděla hanlivá slova i náměty, jimiž se zaobírá. Raději jsem ji tedy odložila, abych se věnovala vážnější a užitečnější četbě. Avšak pohled do té byt' bezvýznamné knihy ve mně vyvolal hluboký údiv. Začala jsem přemítat, z jakého důvodu a z jaké příčiny tolik různých mužů, kleriků i ostatních, bylo a stále je ochotno vykládat a ve svých pojednáních hlásat všechna ta hrůzná a nenávistná tvrzení o ženách a jejich povaze. Všichni jako by mluvili jedněmi ústy, a nikoli jen jedna nebo dvě knihy, jako tento *Matheolus*,

který se netěší žádnému věhlasu a je jen malichernou hříčkou, nýbrž obecně všechny traktáty, filozofové, básníci a řečníci, jež bych dlouho vyjmenovávala. Všichni se shodují, že ženské způsoby jsou náchylné k nejrůznějším neřestem, jimž také propadají. A já, která jsem se jako žena narodila, jsem o těchto věcech musela hluboce rozvažovat. Začala jsem zkoumat sama sebe i své chování a podobně jsem přemýšlela i o mnoha jiných ženách, s nimiž jsem se setkávala a které byly svolně podělit se o své důvěrné myšlenky, ať to byly princezny, paní vysoce urozené či níže postavené. Snažila jsem se svědomitě a nestranně posoudit, je-li pravda to, co dosvědčuje tolik znamenitých mužů. Jakkoli dlouho a hluboce jsem však o tom, co mi bylo známo, přemítala, nedokázala jsem uznat pravdivost výroků proti přirozenosti a způsobům žen. Přesto jsem ženy dále obviňovala. Říkala jsem si, že by bylo vskutku závažné, kdyby tolik vyhlášených mužů a slavných učenců vynikajícího poznání a vzhledu do všech věcí, za jaké jsem je považovala, mluvilo o ženách lživě. A v kolika knihách! Vždyť je téměř nemožné najít mravní pojednání, v němž by se bez ohledu na autora nenašla kapitola či alespoň poznámka hanobící ženy. Tento jediný prostý důvod mě přivedl k závěru, že to vše musí být pravda, ačkoli jsem vinou slabého a nevědomého rozumu nebyla s to poznat své veliké nedostatky i nedostatky jiných žen. Raději jsem se spolehla na mínění jiných než na to, co jsem sama cítila a poznala. Zůstala jsem dlouho a hluboce ponořená do těchto myšlenek, jako bych byla ustrnula. V mé mysli vystávalo jako tryskající pramen množství autorů, postupně jsem se jimi probírala a nakonec jsem seznala, že stvořením ženy se Bůh dopustil značné hanebnosti. Udivilo mne, že se onen ctihodný Mistr rozhodl vytvořit dílo tak ohavné, že je podle mínění oněch učenců nádobou vši neřesti a zla. V takovém rozpoložení myslí se mě zmocnil smutek a lítost. Pohrdala jsem sama sebou i celým ženským pokolením, které mi najednou připadalo nestvůrné. Naříkala jsem:

„Ach, Bože! Jak je to možné? Jak jen mohu pochybovat, aniž bych zbloudila ve víře, že vše, co jsi ve své nekonečné moudrosti a dobrotě

stvořil, je dobré? Cožpak jsi sám nestvořil zvláště ženu a neobdařil ji přirozeností podle své vůle? Jak by se mohlo stát, že by ses dopustil chyby? A přece je proti ženě vzneseno tolik závažných obvinění, žalob a rozsudků. Nedokážu tomu odporu ze strany mužů porozumět. A je-li pravda, dobrý Pane Bože, že ženské pokolení oplývá tolika hanebnostmi, jak dosvědčují mnozí, a když ty sám pravíš, že svědectví mnoha je věrohodné, nesmím o tom pochybovat. Běda! Proč jsi mne, Bože, nepřivedl na svět jako muže, abych ti ze své přirozenosti mohla lépe sloužit, v ničem nechybila a dosáhla takové dokonalosti, jakou muži sami sobě přisuzují? Protože se však tvé dobrodiní na mně neprojevovalo v takové míře, měj slitování s mou nedbalostí, dobrý Bože, a přijmi ji, neboť ten, komu pán vyplatí menší odměnu, je zavázán k menší službě.“

Podobně a mnoha jinými slovy jsem si Bohu dlouze a smutně stěžovala, neboť jsem ve svém poblouznění cítila velikou nespokojenost, že mne Bůh přivedl na svět v ženském těle.

2. Zde Kristina vypráví, jak se před ní zjevily tři paní a jak jí první z nich domluvila a utěšila ji v zasmušilosti, do níž byla pohroužena

Seděla jsem v tomto bolestném rozpoložení, oči zalité slzami, hlavu skloněnou jako ve studu a rukou položenou na opěradle křesla jsem si podpírala tvář. Najednou jsem zahlédla, jak mi na klín dopadá paprsek světla, jako by to bylo slunce. Zachvěla jsem se, protože jsem seděla v tmavé místnosti, kam v tuto hodinu slunce nemohlo zasvitit. Zvedla jsem hlavu, jako bych se probudila ze sna, a podívala se, odkud světlo vychází. Před sebou jsem uviděla tři velmi vznešené paní s korunami a z jejich jasných tváří vycházela taková záře, že osvětlovala mne i celou komnatu. O mém ohromení není pochyb, neboť dveře zůstaly celou dobu zavřené. Zmocnily se mě obavy, že se jedná o přelud, který mě přišel pokoušet, a ze strachu jsem si udělala křížek na čelo.

Tu mi první z těch tří paní s úsměvem začala domlouvat: „Neboj se, drahá dcero. Nepřišly jsme, abychom ti uškodily a způsobily ti újmu.

Naopak tě plny lítosti nad tvým zmatkem chceme potěšit a vyvést z omylu, který ti tak zaslepil rozum, že pochybuješ o tom, co víš s jistotou, a raději věříš tomu, co vidíš, víš a znáš jen skrze množství názorů jiných lidí. Podobáš se bláznů z jedné frašky, kterého, zatímco spal ve mlýně, převlékli do ženských šatů. Když se probudil, spíše než by se spolehl na vlastní zkušenost, uvěřil lživým řečem těch, kdo si z něj ztropili žert a tvrdili, že se proměnil v ženu. Co se, drahé dítě, stalo s tvým úsudkem? Zapomněla jsi snad, že se zlato tříbí v peci, kde se ani nemění, ani neztrácí ryzost? Naopak, čím déle se zpracovává, tím je jemnější. Cožpak nevíš, že nejvíce se debatuje a diskutuje o věcech nejlepších? Uvážíš-li ideje, nebeské substance, tedy věci nejvznešenější, pohled, že i ti největší filozofové, na něž se proti svému vlastnímu pohlaví odvoláváš, v této věci nerozlišili pravdu od omylu. Naopak, protirečí si a vymezují se vůči ostatním, jak jsi to sama viděla v knize *Metafyziky*, v níž Aristotelés kriticky cituje názory Platóna a dalších. A dále si povšimni, že svatý Augustin a další církevní učitelé obdobně naložili s některými pasážemi z Aristotela, který je přesto považován za knížete filozofů, v němž přírodní a morální filozofie dosáhla nejvyšší úrovně.² Vypadá to, jako bys veškeré výroky filozofů považovala za hodnověrné a domnívala se, že se nemohou mýlit. Co se týče básníků, o nichž mluvíš, nevíš snad dobře, že o mnoha věcech pojednávají smyšleně a často chtějí vyjádřit pravý opak toho, co píší? Je možné jim rozumět skrze řečnickou figuru zvanou antifráze. Podle ní, jak víš, se například o někom prohlásí, že je zlý, ale míní se, že je dobrý, a naopak.³ Proto ti radím, abys jejich výroky využila k vlastnímu dobru a chápala je po svém, ať byl jejich záměr v místech, kde osočují ženy, jakýkoli. Dost možná, že muž, jenž se v knize jmenuje Matheolus, je míněn přesně takto. Kdyby se totiž mnohá z jeho prohlášení chápala doslovně, šlo by o ryzí kacířství. On i další – mezi nimi také *Román o Růži*, kterému se vzhledem k všeobecné vážnosti jeho autora přikládá více víry – hanobí manželství, ačkoli se jedná o svatý a ctihodný stav pocházející od Boha.⁴ Je tedy jisté a stvrzené zkušeností, že samý opak

zla, jež se podle nich vinou žen v manželství skrývá, je pravda. Cožpak kdy který manžel strpěl takovou nadvládu své ženy, že by si mohla dovolit mu nadávat a urážet ho, jak se toho ženy údajně dopouštějí? Mám za to, že ač jsi to viděla v knihách, na vlastní oči ani jedinkrát, protože to jsou pustopusté lži. Závěrem ti pravím, drahá přítelkyně, že k podobnému názoru tě dovedla prostomyslnost. Vzpamatuj se tedy, spolehni se na vlastní úsudek a pro podobné nesmysly se více netrap. Věz, že všechno zlé, co se o ženách všeobecně říká, dopadne na jejich nactiutruhače, a ne na ženy samotné.“

3. Zde Kristina vypráví, jak jí paní, jež jí právě domlouvala, objasnila, jaká je její přirozenost a poslání, a jak jí oznámila stavbu města s pomocí těch tří dam

Toto mi řekla ona urozená paní. Nevím, který z mých smyslů byl v její přítomnosti více zaměstnán – zda sluch, když jsem naslouchala jejím ctihodným slovům, nebo zrak, jež jsem upírala na její nezměrnou krásu, šat, vznešený postoj i vzhled. A stejně tak u ostatních paní. Nevěděla jsem ani, na kterou se podívat. Všechny tři si byly natolik podobné, že jsem je stěží dokázala rozeznat od sebe, kromě poslední paní. Jistě se netěšila menší úctě než druhé dvě; ve tváři měla tak hrdý výraz, že nikdo, ani člověk sebesmělejší, se jí nedokázal podívat do očí beze strachu, že se dopustil něčeho špatného, neboť svým pohledem hrozila všem zločincům. Na znamení úcty jsem před nimi zůstala stát a dívala se na ně bez jediného slova. Byla jsem tak udivena, že jsem vůbec nedokázala promluvit. V srdci jsem žasla a přemýšlela, kdo jen mohou být. Kdybych se odvážila, ráda bych se jich zeptala na jména a původ, na význam odlišných skvostně vyhlížejících žezel, které všechny držely v pravé ruce, i na důvod jejich příchodu. Cítila jsem se však nehodna klást podobné otázky paním, které se mi jevily tak nesmírně vznešené. Neodvážila jsem se tedy ničeho a dál jsem na ně hleděla zpola vystrašeně, zpola úlevně, neboť jejich slova zaplašila mou prvotní obavu. Avšak přemoudrá paní, která mi před okamžikem